

A tizenhatodik év

Az Orbán-rendszer az akadémiai világban

PUBLICISZTIKA - LXX. évfolyam, 12. szám, 2026. március 20.

A címben felidézett irodalmi blaszfémiát nem tudtam elkerülni: az Orbán-rendszernek, ahogy eddig ismertük, a választásokkal vége lesz. Vagy úgy, hogy elsöprik a szavazók, vagy úgy, hogy megtartja a hatalmát, de az már nem lesz ugyanaz, mert már kiürült a zsák, amiből a híveinek szórhatta az adományait, tehát nem marad számára más megoldás, mint a joguralom látszatáról is lemondani, amit már megelőlegezett például az ukrán pénzszállítmány elleni műveletekkel.¹ De mielőtt levonnánk a konzekvenciákat, lássuk, mik történnek ezekben az utolsó hetekben – legalábbis a számomra ismerős területeken.

Mit dolgozik egy miniszter?

Hankó Balázs már többnyire a virtuális világban él, azaz az interneten üzenet a népének, közöttük is kiemelten a választókerületének, hiszen pártelnöke bizalmából a gödöllői körzet képviselőjelöltje lett, amit szorgalmas fészbukozással igyekszik meghálálni. Bejárja a Kárpát-Duna-Nagyhaza minden zegét-zugát, informális találkozókat tart diákokkal (valamint felbérelt őket például Erdélyben választási segéderőnek),² oktatókkal, tudósokkal, és tájékoztatja őket történelmünk általa vallott felfogásáról.

A Nemzeti Múzeum kiváló Attila-kiállítását például ezekkel – az alkotók koncepciójától gyökeresen eltérő – mondatokkal nyitotta meg: „Az egész világ úgy tartja, hogy mi, magyarok a hunok leszármazottjai és örökösei vagyunk. A valaha volt egyik leghatalmasabb birodalomé és annak alapító uralkodójáé, Attiláé. Máskülönbén aligha lenne országunk és nemzetünk neve idegen nyelveken például Hungary (!), és aligha lenne a mai napig a tíz leggyakoribb keresztnév között az Attila, amit a magyar férfiak viselnek. Mindenki így tartja, és pont mi, magyarok feledjük. Pontosabban velünk, magyarokkal akarták ezt mindazok feledtetni, akik idegen érdekeket képviseltek országunk vezetőinek álcázva magukat. Nem maradhatott így, és nem lehet így soha többé! A Magyar Nemzeti Múzeum kiállítása nem is érkezhette jobbkor. Ahogy Magyarország, a magyar nemzet, úgy Attila is híd Kelet és Nyugat között. Mi pedig mindannyian Attila unokái vagyunk.”³

A helyszíni beszámolók szerint a kiállítás létrehozói a fejüket fogták ezek hallatán, és nem tudtak hová nézni, hogy a díszvendég miniszterük milyen keveset értett meg a bemutatott tárlókból. Ráadásul legalább annyira hallucinál, mintha mesterséges intelligencia működtetné, mert eredetileg a latin *Hungariából* átvett angol *Hungary* névnek semmi köze a hunokhoz, hiszen minden nyelvészeti forrás szerint a „tíz törzs” jelentésű ótörök *onogur* származéka, csakúgy, mint a német *Ungarn*, a francia *Hongrie* stb.⁴

Az *Attila* személynév különféle változatai továbbá elég népszerűek sok más országban is, elsősorban az olaszok és a törökök, továbbá az azeriek, bolgárok, csuvasok között, sőt még a német keresztnévek listájában is szerepel – tehát nagyjából ott, ahová a hun hódítások eljutottak, bár aligha akkor terjedt el az alattvalók vagy legyilkoltak utódai között. És máris megérkezett (a gyógyszerészeti szervezéstanban) tudós miniszterünk a XIX. században szárba szökkent és egészen a bolsevizmus bukásáig virágzó összeesküvésig, midőn, úgymond, el akarták feledtetni velünk az idegen érdekeket szolgáló urak, majd elvtársak, akik „országunk vezetőivé álcázták magukat”. Szegény Trefort Ágoston, szegény Györffy György, szegény Pozsgay Imre! Hankó mindhármukat egy cellába dugná a hun pokol valamely

bugyrában...

Látjuk tehát, hogy a miniszter mit tesz ott, ahol nincsen hivatali felelőssége. Ám ahol van, ott sokkal kevésbé aktív. Például amikor elkérik tőle annak a közfeladat-finanszírozási (KFSZ) szerződésnek a szövegét, amelyet a már magáncégnek számító HUN-REN kutatóhálózattal kötött (és decemberi cikkemben elmeséltem a diktatórikus kialakítását),⁵ akkor füle botját sem mozgatja, pedig az állami forrásokról köteles információt szolgáltatnia. Ahogy ezt az ADF egy közleményében kifejti, semmit nem tudni a 2026-ban esedékes 76,8 milliárd forint megoszlásáról az adminisztratív vezetés és a kutatóközpontok között, illetve a maradék összegnek az utóbbiak közötti elosztásáról. Megjegyzem, az MTA-időkből ez mind nyilvános volt a közgyűlési anyagok között. De még azt sem lehet tudni, hogy pontosan mik szerepelnek az egyes KFSZ-ekben.⁶

Arra sem válaszol, milyen alapon határozták meg az államilag támogatott hallgatók számát az egyetemeken. Ez amúgy minden évben ismétlődő pánikrohamot idéz elő a kari vezetők között szerte az országban, mert hiába ígérték a ma már többségben lévő *kekva*-egyetemeknek hosszú távú szerződéseket (az államiaknak persze még ezt se), ha egyszer a minisztérium évről évre változtatgatja a keretszámokat, tekintet nélkül az érintett szakok népszerűségére, a jelentkezők számára, a valóságos kapacitásokra, vagyis az oktatói létszámokra, a termek, laborok számára és méretére stb.⁷ Ezzel pontosan azt az irányítási rendet éltetik tovább, amely a rendszerváltás óta végigkísérte a felsőoktatást: a kedvezenceket megjutalmazzuk magas keretszámokkal, *ergo* pénzzel, a rosszakat pedig megbüntetjük elvonásokkal.

Milyen a mi Akadémiánk?

Mondhatnánk, középkorú: nem a legidősebbek közül való, de nem is a múlt században született. A 200 éve során, amit hála a viharos magyar történelemnek, maga is megszenvedett, vagyonát elvesztette, ezért kénytelen mind a mai napig az állam köldökzsinórján csüggeni, és mióta a kutatóhálózatát is elcsatolták tőle, még mindig a rangjához, múltjához méltó feladatait keresi, miközben remek tudományos előadásokat, programokat szervez, mostanában a 200 éves jubileum alkalmából minden hónapban más tudományos osztály szervezésében, de az a benyomásom, valahogy továbbra is „félkarú óriásnak” érzi magát az intézetei nélkül. A jövőre vonatkozó elképzelésekről egyébként épp a lapzártá előtt az *mta.hu* honlapon közzétett elnöki, főtítkári stb. koncepciókban olvashatunk.

Egy ideje tudni lehetett, hogy az MTA újabb felmérést rendelt meg arról, hogyan ítéli meg a nagyközönség a presztízsét, és a napokban az eredmények ugyancsak a honlapra kerültek fel.⁸ A főcím rövid összegzése szerint „A magyar társadalom továbbra is a tudósokban és az MTA-ban bízik a legjobban”, ami valójában nem is olyan meglepő, mint mindjárt utalunk rá. Az 1000 fő januári telefonos megkérdezésén alapult vizsgálat egyik válasza szerint a tudósok, orvosok, bírák, papok és lelkesek, újságírók, bankárok, végül a politikusok ebben a sorrendben helyezhetők el. De az MTA áll az élen az intézmények rangsorában is, ahol sorban a Magyar Művészeti Akadémia, a NAV, a Kúria, az Alkotmánybíróság, az Állami Számvevőszék, az MNB és a köztársasági elnök követi. Mindkét esetben nyilvánvalóan a politikában kevésbé involvált, illetve attól függetlenebb foglalkozások és intézmények vannak a lista tetején.⁹

Rákérdeztek arra is, hogy egyes tudományosan is releváns ügyekben mennyire jogos az MTA véleménynyilvánítása. A génmódosítás vagy az oltások kérdésében nagymértékben, a magyar őstörténet vagy az úrkutatás vonatkozásában kevésbé tartják szükségesnek az MTA megszólalását, de még az utóbbiak esetében is 70 százalék körüli a támogatottság mértéke. Az utónévadásról szóló múlt heti *ÉS*-cikk után¹⁰ (Raátz Judit: *Szigorúan ellenőrzött utónévlista, ÉS*, márc. 13.) aligha meglepő, hogy szemben a helyesírás akadémiai felügyeletének magas szintű támogatásával, az utónévadás hasonló mértékű tudományos kontrollját csak egy kisebbség igényli. Ráadásul a mostani helyzetben nem is a tudomány, hanem egy politikai alapon létrehozott testület mondja ki a döntő szót – a bírósági felülvizsgálat lehetősége nélkül, amivel az EU-ban nálunk lett a legszigorúbb a szabályozás.

A kutatóhálózat ügyében sokkal kisebbnek bizonyult az emberek tájékozottsága, mint mondjuk az Erasmus-program leállításának tekintetében. De akik tudták, miről van szó, azok nagy többsége elítélte az elszakításukat – kivéve a Fidesz szavazóit. Ugyanilyen „pártos” megoszlás mutatkozott a politikailag még élesebb kérdésekben, azaz hogy lesz-e hatása a választásoknak az Akadémiára, vagy hogy kedvezne-e neki a kormányváltás.

A felmérés eredményét nyilván haszonnal forgatják majd a májusi akadémiai választásokon sorompóba lépő jelöltek, és persze mi is összemérhetjük a terveiket a közvéleménnyel, bár azt némi kétellyel kell fogadnunk, hogy mennyire alaposan ismerték a válaszolók a magyar tudósok teljesítményének nemzetközi rangját. Mindenesetre tény, hogy nem mutatkozott jelentősebb eltolódás az öt évvel ezelőtti hasonló jellegű Nézőpont-kutatás óta.¹¹ Igaz, szerencsére most nem kérdeztek rá arra, hová helyeznék hazánk „szakmai színvonalát” más országokhoz viszonyítva, mert akkor – ki tudja, milyen információk alapján – a válaszolók Magyarországot a németek, az USA és a britek mögé, de Kína, az oroszok és Izrael elé sorolták, radikálisan ellentmondva a tényeknek – és elfogultan a hazai „csapat” iránt.

Az MTA tehát a közvélemény szemében tartja a tekintélyét és megbízhatóságát, mindama támadások ellenére, amelyek az utóbbi években részben kormányközeli sajtómunkások és ideológusok, részben csalódott tudósok felől érték.

Így vezesd a kutatóhálózatodat

Szemben az egyfajta „nyugodt erőt” megtestesítő Akadémiával, a tőle parlamenti önkénnyel elkobzott és ma HUN-REN név alatt működő kutatóhálózat még mindig permanens forrongásban van, ráadásul időnként azt a benyomást keltve, mintha valamely elmeegógyintézetből toboroztak volna, ha nem is ápoltnak, de gondozókat. Mert mi másnak lehet azt betudni, hogy február végén napokig össze voltak cserélve a vezetői a honlapjukon: Gulyás Balázs elnök mint „kutatási intézmény főigazgatója” jelent meg, csakúgy, mint két további irányító testületi (IT) tag. A vezérigazgató-helyettesek alatt pedig a Felügyelőbizottság tagjait sorolták.

Aztán persze korrigáltak, csak hogy most már végképp sikerült eltávolítaniuk a legfelső vezetők alatti szintet, vagyis a vezérigazgató-helyetteseket és a főosztályvezetőket, nyilván mert már kényelmetlen volt, hogy havonként változott a felállás, ahogy ezt annak idején követtük, hiszen nemrég ők vitték el a balhét, mert a sajtó megírta a két fővezér havi jövedelmét. Közben a nyilvánosság előtt eltitkolták az új vezérigazgató-helyettes(ek)et, ami csak a belső levelezésből derül ki.¹² Látszik, már ők sem bíznak benne, hogy állandó gárdával lesznek képesek dolgozni. Azt nem ecsetelem, mit jelent ez egy ilyen érzékeny és nagy hozzáértést igénylő szervezet esetében.

Meglepetés azért így is maradt. A Tisza Párthoz csatlakozó Kapitány István megjelenésekor a kormány sajtójában korábbi munkahelyei közül a BlackRockot is megtalálták a szorgos kutakodók, akiknek a tevékenysége előttem folyton *Az ember tragédiája* athéni színének demagógjait idézi fel: „Nos, kiáltsatok, Vagy bérletemből hurcolkodjatok ki!”¹³ Ám a BlackRock gonosz mivolta, noha vele a *Magyar Nemzet* szerint „a nemzetközi rablótőke újra bejelentkezett hazánkra”, érdekes módon nem tűnt fel a HUN-REN új IT-jének tagjával, Melanie Seymourral kapcsolatban, pedig ő „a BlackRocknál először az Egyesült Királyság nyugdíjüzletágát vezette, majd felkérték, hogy költözzön Magyarországra a BlackRock Innovation Hub létrehozására”¹⁴ – talán mert maga Szijjártó miniszter tüntette ki.¹⁵ Csak hogy Kapitányt is Szijjártó tüntette ki, amit utóbb azzal indokolt a miniszter, hogy ha az újdonsült Tisza-alelnök maradt volna a rablótőke, pontosan idézve: „a nemzetközi nagytőke” kaptafájánál, akkor semmi baja nem lett volna vele, de az államigazgatásba már ne hogy beleszóljon az ilyen.¹⁶ Konklúzió: a rablótőkének csak a kutatóhálózat vezetésében van helye.

A másik meglepetést a hálózatról szóló törvénynek köszönhetjük. Amikor ugyanis megalkották, akkor három nagy tudományterület volt jelen: az élet-, a természet- és a humán tudományok. Éppen ezért

három alelnököt írtak elő, de korábban csak kettőt neveztek ki, akiket már a decemberi cikkemben is bemutatam: Nagy Péter debreceni orvosprofesszort és Szalay Zsoltot, a BME Gépjárműtechnológiai Tanszék docensét.¹⁷ Mivel a humán tudományok négy kutatóközpontját tavaly az ELTE-re számúzték, biztos volt fejfájás, hogy akkor ki legyen a harmadik alelnök. Hát sikerült két szék közül a pad alá tornáznuk magukat, ugyanis mindenkinek leesett az álla, amikor a magát (a nyelvészetben belül) a retorika szakterületére besoroló Aczél Petrát jelölte Gulyás elnök és szavazta meg az IT. (Ha ugyan az elnök jelölte, és nem a feje fölött hozzák a személyi döntéseket.)

De mi lesz Aczél területe azok után, hogy az elnök által két éve indított nemzetközi felmérésben kizárólag társadalomtudományi intézeteket látogatott végig? A honlap szerint: „[a hálózat] határtudományok (*frontier science*) tudományterületéért felelős alelnöke. (...) Alelnöki feladata a HUN-REN hálózatában működő kutatócsoportok közötti szinergiák erősítése, a keresztmetszeti és átívelő kutatási témák kijelölése és támogatása, új multidiszciplináris témák elindításának ösztönzése, szervezése lesz. Munkájának középpontjában az eltérő tudományágak kapcsolódásából fakadó új kutatási lehetőségek feltárása áll, összhangban a HUN-REN stratégiai céljaival.”¹⁸ (A tudományoskodó zsargon e fordulatai mögött a semmitmondás felöltöztetésének a kényszere tapintható ki.)

A tudományközi kutatásokban eddig kevésbé, ám az egyetemközi mozgásokban annál jobban ismert professzort a jelen rendszer igencsak megbecsüli, hiszen a közmédia Montágh Testületének elnöki tisztétől kezdve a héttagú Kutatási Kiválósági Tanács egyetlen humán tudományi tagjaként, számos egyetem tanácstagjaként és intézetigazgatójaként találkozhattunk vele, melyek közül a leghosszabb időt a Corvinson töltötte. Ez nem sokkal azután ért véget, amikor a Csák János, Szántó Zoltán Oszkár és az ő nevével fémjelzett jövőképeségi kutatás kemény kritikát kapott a *Magyar Tudományban*,¹⁹ és az akkori új rektor kérésére a kutatócsoportjukat 2022 őszén áthelyezték a MOME-re, ahol Aczél egyből (kiválósági!) rektorhelyettes lett.

Jó egy éve azonban a MOME-n fellázadt hallgatóság új rektorválasztást követelt, amire Aczél, feltehetőleg tartva a következményektől, előremenekült: új székhelyén, a győri Széchenyi Egyetemen múlt szeptembertől (újra) intézetvezető.²⁰ Szántó professzort sem hagyták cserben, mert bár a HUN-REN új IT-jébe nem került vissza, a csupán 36 fős személyzettel működő Támogatott Kutatócsoportok Irodájának eddigi adminisztratív vezetői posztja fölé főigazgatónak ejtőernyőzték.²¹

A határtudományi alelnök Aczél, aki Győrben az *AI és Jövőstratégiák Központ* vezetője, pár hónapja a miniszterrel folytatott beszélgetésben még azt mondta, hogy sose használt AI-t, sőt egyenesen gyűlöli, mert úgymond, „az autonómiáját félti tőle”.²² Ezek után nem kis iróniát érek kiszűrődni az alábbi friss honlapszövegből: „Szakmai pályája során több intézmény kiválósági alapon történő megújulását irányította, komplex egyetemi kiválósági koncepciókat dolgozott ki. Interdiszciplináris szemlélete, széles körű tudományszervezési tapasztalata és a jövőorientált technológiák iránti elkötelezettsége egyaránt alkalmassá teszi arra, hogy a HUN-REN határtudományi portfólióját stratégiai szemlélettel, innovatívan és nemzetközi kontextusban erősítse, előmozdítva a tudományos kiválóság társadalmi és gazdasági hasznosulását.”²³

Maradunk itt, vagy egyszer majd továbbmegyünk?

Egy, a napokban megjelenő biztató című kötetben (*Visszatérés Európába*, Gondolat) több más rendszeres ÉS-szerzővel együtt felvázoljuk az állam szinte minden területén elkövetett rombolást, reménykedve a változásban. Saját fejezetem zárógondolataiból idézek:

Az elmúlt 15 évet röviden az alábbi módon tudom korszakolni: 2010–14 között az alkotmányos rend, benne a választási rendszer megváltoztatása volt az alapprogram, melynek következtében a többpárti egyetértést kívánó sarkalatos törvényeket, illetve testületi helyeket (Alkotmánybíróság, Médiatanács, Számvevőszék stb.) gyakorlatilag egypárti alapon hozták létre, illetve foglalták el. 2014–18 között a

„nemzeti tőkésosztály” létrehozásának a jelszava mögött a Fideszhez közel álló vállalkozókat juttatták kizárólagos helyzetbe (miután az oroszellenes Simicskát semlegesítették). 2018-tól kezdve terjeszkedtek ki a szellemi szféra és a kulturális területek (valamint a jogszolgáltatás) elfoglalására, végül 2022-től a bármilyen választási eredménnyel szemben ellenállni képes intézmények bebetonozására.

Ahol pedig volt ellenállás, mint az MTA vagy az SZFE esetében, a kétharmados parlamenti fölény hengerelt. Nem véletlen, hogy a *kekvákat* mind sarkalatos törvényekkel alapították meg, nehogy egy más kormány, amelynek alkalmasint csak feles többsége lesz, visszafordítsa „az idő fideszes kerekét”. A 6-9-12 évre kinevezett, ma már egypárti testületek mellett a magánjogi keretekbe illeszkedő *kekva*-egyetemek és kutatóhálózat felügyeletébe egy következő kormány nem tud beavatkozni. Orbán Viktor hátradőlhet: egy-két sziget, például a kiüresített MTA kivételével sikerült elfoglalnia az „akadémiai szféra” teljességét. Hogy ez végig így zajlott le: kapkodva, következetlenül, saját maguk előtt sem tisztázva, mi legyen a következő lépés, csak azt mutatja, hogy a mohóság nagyobb volt a kompetenciánál, a szavak háttérbe szorulhattak a tettek mögött, hiszen csak a végeredmény számít.

Rajtunk múlik, így marad-e.

- 1 <https://telex.hu/belfold/2026/03/10/ukran-penzszallito-lefoglalt-vagyon-rendelet-orban-viktor-nemzetbizton-sag>
- 2 https://eduline.hu/felsooktatasi/20260311_mutatjuk-mennyi-penzert-kampanyoltak-erdelyi-egyetemistak-h-anko-balazsna
- 3 <https://index.hu/kultur/2026/01/22/magyar-nemzeti-muzeum-attila-kiallitas-megnyito-zsigmond-gabor-han-ko-balazs/> (A tudósításban idézett mondatokat egyetlen szöveggé vontam össze.)
- 4 Kiss Lajos: *Földrajzi nevek etimológiai szótára*, Bp., 1980.
- 5 <https://www.es.hu/cikk/2025-12-12/kenesei-istvan/az-utolso-ev.html>
- 6 https://m.facebook.com/story.php?story_fbid=pfbid02oXmQcfjnLPYBS8mcVTu8SMv7BRnQY15rjXn9UnzAEzbLKxc2GXrasb659hjmj4hTQI&id=100064999981704
- 7 Ld. Riba István cikkét a *HVG* március 12-i számában.
- 8 https://mta.hu/data/dokumentumok/egyeb_dokumentumok/2026/Medi%C3%A1n_MTA_survey_202601.pdf
- 9 Bár az MMA 2011. évi hivatalos megszületésének politikai motívumait mintha már elfeledték volna...
- 10 <https://www.es.hu/cikk/2026-03-13/raatz-judit/szigoruan-ellenorzott-utonevlista.html>
- 11 https://mta.hu/data/dokumentumok/egyeb_dokumentumok/2026/MTA-kutatasi_beszamolo_NEZOPONT_2021.pdf
- 12 Egyikük az NKFIH főosztályvezetője volt korábban, tovább növelve a Hivatal és a hálózat közötti eddig is sűrű átfedéseket.
- 13 <https://magyarnemzet.hu/belfold/2026/01/az-impexektol-a-shellen-at-a-blackrockig-bemutatjuk-kapitany-istvan-sotet-multjat>
- 14 <https://hun-ren.hu/iranyito-testulet>
- 15 <https://2015-2019.kormany.hu/hu/kulgaszdasagi-es-kulugyminiszterium/hirek/allami-kituntetes-kapott-a-blackrock-budapest-alapkezo-ugyvezeto-igazgatoja>
- 16 <https://www.facebook.com/watch/?v=2984369538620477>
- 17 <https://www.es.hu/cikk/2025-12-12/kenesei-istvan/az-utolso-ev.html>
- 18 <https://hun-ren.hu/egyeb-vezetok>

19 https://epa.oszk.hu/00600/00691/00224/pdf/EPA00691_mtud_2022_04_521-527.pdf

Tomka Béla cikkére a szerzők itt válaszoltak: https://mersz.hu/dokumentum/matud64__2

20 De a határtudományokról akkor még egy szót sem szólt...

<https://uni.sze.hu/post/j%C3%B6v%C5%91z%C3%B3na-a-sz%C3%A9chenyi-istv%C3%A1n-egyetemen-dr-a-cz%C3%A9l-petra-kommunik%C3%A1ci%C3%B3-%C3%BAjm%C3%A9dia-%C3%A9s-j%C3%B6v%C5%91k%C3%A9szs%C3%A9g-kutat%C3%B3>

21
https://hun-ren.hu/szervezeti_hirek/uj-foigazgato-a-hun-ren-tamogatott-kutatocsoportok-irodaja-elen-109877

<https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Fwww.tki-office.hu%2Fwp-content%2Fuploads%2F2025%2F04%2FHUN-REN-TKI-foglalkoztatotti-letszam.xlsx&wdOrigin=BROWSELINK>

22 https://www.youtube.com/watch?v=_p1zGeMFHIQ

23 <https://hun-ren.hu/egyeb-vezetok>